

Tussenrapportage project politieke participatie door mensen met een beperking december 2021 – juli 2022

1. Achtergrond

De politieke participatie door mensen met een beperking blijft achter bij die van burgers in het algemeen. Slechts 0,5 % van de politieke ambtsdragers heeft een beperking. Ook in politieke partijen zijn mensen met een beperking minder actief. Als gevolg van deze beperkte deelname is de democratie weinig representatief, kunnen mensen met een beperking hun talenten weinig inzetten en mist de samenleving hun talenten en expertise. Om de politieke participatie door mensen met een beperking te vergroten, heeft Zorgbelang Inclusief een project opgezet: politieke participatie door mensen met een beperking. Het ministerie van Binnenlandse Zaken financiert het project.

2. Doel en opzet

Het doel van het project is het vergroten van de politieke participatie door mensen met een beperking. 'Mensen met een beperking' is breed gedefinieerd: mensen met een lichamelijke of psychische beperking of anderszins, zoals niet-aangeboren hersenletsel of autisme. Ook 'politiek' is een breed begrip: lid worden en diverse activiteiten ondernemen in een politieke partij (meewerken aan een campagne, inhoudelijke inbreng leveren), meewerken met de fractie, fractievolger worden of gemeenteraadslid.

De opzet bestond (zoals geformuleerd in de subsidiebeschikking) uit de volgende hoofdactiviteiten:

1. Werven van 12-25 mensen met een beperking die in brede zin politiek actief willen worden
2. Trainen van de deelnemers in politieke kennis en vaardigheden
3. Begeleiden van de deelnemers naar het opstellen van een persoonlijk participatieplan
4. Coachen van deelnemers bij de uitvoering van hun plan
5. Kennisdeling en verspreiding

Het project startte in december 2021 met de werving van deelnemers en zal doorlopen tot de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022.

3. Werkwijze

1. Werven

Via sociale media, contacten van Zorgbelang Inclusief, cliëntenorganisaties (zoals Ieder(in) en de vereniging voor autisme) en de inzet van bekende 'ervaringsdeskundigen' werd het project bekend gemaakt en werd aan belangstellenden de gelegenheid geboden zich aan te melden. In december 2020 hadden zich meer dan 40 belangstellenden gemeld, vooral uit de provincie Gelderland, maar ook een aantal uit Zuid-Holland, Utrecht en Overijssel. In verband met de behapbaarheid van het project is het aantal deelnemers uiteindelijk beperkt tot iets meer dan 30 deelnemers, van wie de meesten in Gelderland wonen.

Met die 30 mensen zijn kennismakingsgesprekken gevoerd over hun achtergronden en ambities. Tevens is tijdens die gesprekken gesproken over mogelijke doelen. De gesprekken waren verhelderend en gaven het ambitieniveau van de kandidaten op dat moment aan: kennis maken met politiek, oriënteren op politieke partijen, inzicht krijgen in de werking van de gemeente. De meeste deelnemers gaven aan dat zij gedurende het project wilden bezien of politiek hen aantrok en voor welke functies zij in aanmerking konden of wilden komen.

2. Trainen van de deelnemers

Er zijn (in januari en februari 2021) vijf bijeenkomsten geweest voor de deelnemers, bedoeld om het project nader toe te lichten, basiskennis te bieden over democratie en politiek en de deelnemers met elkaar kennis te laten maken. Tijdens de eerste bijeenkomst lichtten vertegenwoordigers van het ministerie van Binnenlandse Zaken het actieplan voor politieke ambtsdragers van het ministerie toe. Vervolgens verzorgde ProDemos een training over democratie, politiek, gemeente en het uitoefenen van invloed. Twee gastsprekers gaven een indruk over hoe zij zelf politiek beoefenen en belangen behartigen, namelijk H. Egtberts (gemeenteraadslid in Duiven) en J. Troost (lobbyist).

De deelnemers waardeerden, blijktens de evaluatie, de training in hoge mate. Alle bijeenkomsten werden zeer goed bezocht door bijna alle deelnemers, er waren vrijwel geen afmeldingen. De sfeer was goed en de betrokkenheid hoog. De deelnemers gaven aan dat hun kennisniveau werd verhoogd en dat zij goede suggesties kregen over hoe in de politiek te handelen. Daardoor werd hun politieke zelfbewustzijn vergroot en de drempel naar de politiek verlaagd. De praktische tips van de beide gastsprekers werden ook zeer gewaardeerd (zoals het belang van de griffie, je verlies kunnen accepteren, het belang van langere tijd meedraaien in een partij). Kortom, de cursus droeg bij aan hun motivatie om zich politiek actief in te zetten.

In de eerste bijeenkomst was het even zoeken naar de juiste technische ondersteuning, maar vervolgens verliepen de vergaderingen zonder problemen. Verder was het – ook gezien de uiteenlopende wensen van de deelnemers - aftasten naar het evenwicht tussen optimale inbreng van de deelnemers en een strakke sturing van de bijeenkomst. De informatiemap van ProDemos werd gewaardeerd (hoewel sommige onderdelen voor slechtzienden slecht te lezen waren). Het tijdig toe- en nasturen van informatie werd op prijs gesteld.

Enkele punten ter overweging rond de training. Wellicht was, voor de behapbaarheid, een beperktere deelname wenselijk geweest. Aan de andere kant wilden we zoveel mogelijk wensen tot deelname honoreren. Verder was het mogelijk geweest bij de start de deelnemers al op een bepaalde kennisniveau in te schakelen. Aan de andere kant zou dat de deelnemers al in het begin in hokjes plaatsen, terwijl juist de uitwisseling van ervaringen als plezierig en stimulerend werd ervaren. Ten slotte hadden sommige deelnemers een uitgebreide kennismaking gewenst. Aan de andere kant ontwikkelden zich op natuurlijke wijze contacten tussen de deelnemers, onder andere in de verschillende regio's.

Op 28 april is een bijeenkomst gehouden waarin met de deelnemers hun voortgang van activiteiten werd besproken en zij over hun ervaringen en plannen vertelden. De heer B. Kuijer, fractievolger van de fractie van Provincie Staten van de Partij voor de Dieren, hield een inleiding over de functie van fractievolger en over manieren om de gemeenteraad te beïnvloeden. De heer Kuijer, alsook de heer Egtberts, zijn bereid om ad hoc als klankbord te functioneren voor de deelnemers.

3. Begeleiden van de deelnemers naar het opstellen van een persoonlijk participatieplan

De deelnemers hadden in principe belangstelling om actief te worden als democratisch burger. Zij meldden zich immers aan als deelnemer van het project. Dankzij de cursus en de begeleidingsgesprekken kregen zij meer inzicht in wat hun ambities en doelen waren. Die ambities en doelen varieerden en veranderden in de loop van het eerste half jaar. Sommigen wilden meer kennis verkrijgen van de gemeentelijke politiek; anderen wilden zich oriënteren op politieke partijen of kennis verkrijgen van de werking van politieke partijen.

Enkelen hadden de ambitie om gemeenteraadslid te worden. Ten slotte waren er deelnemers die vooral als belangenbehartigers actief wilden blijven, bijvoorbeeld in gemeentelijke werkgroepen inclusie en toegankelijkheid. In de maanden februari – juli 2022 werkten zij aan het realiseren van die doelen.

Een punt ter overweging. Bij het bepalen en uitwerken van de doelen waren er globaal twee perspectieven bij de deelnemers waarneembaar. Aan de ene kant waren er deelnemers die zich vooral richten op belangenbehartiging richting de gemeente. Zij stelden hun beperking centraal en wilden van daaruit opkomen voor de belangen van mensen met mensen met een beperking. Zij streefden vooral een grotere toegankelijkheid van de samenleving na waaraan alle mensen, ongeacht de aard van hun beperking, konden deelnemen. Aan de andere kant waren er deelnemers die vooral vanuit hun talenten een bijdrage wilden leveren aan de samenleving, waarbij hun beperking wel extra inzicht gaf, maar niet het uitgangspunt was. In theorie is het een strakke tegenstelling, maar in de praktijk lopen de invalshoeken in elkaar over. Beide zijn immers vormen van participatie en dus manieren om invloed uit te oefenen voor een betere samenleving. En er zijn praktische oplossingen denkbaar. Een gemeenteraadslid met een beperking kan een collega bijvoorbeeld verzoeken een vraag te stellen over zaken rond toegankelijkheid.

4. Coachen van de deelnemers bij de uitvoering van hun plan

De projectleider heeft in het eerste helft van het jaar 2021 twee coaching-gesprekken gevoerd met 21 deelnemers. Die gesprekken leidden tot verheldering van de doelen van de deelnemers en er werden suggesties gegeven over hoe zaken aangepakt konden worden. Bijvoorbeeld: langzaam ingroeien in politieke partijen door vergaderingen (van de partij en/of de fractie) bij te wonen, contact leggen met een politieke partij, meedraaien in een fractie etc.

Vier deelnemers hebben zich aangemeld als kandidaat-raadslid. Vooruitlopend zijn twee van hen in de afgelopen maanden al beëdigd als steunfractie- of commissielid, terwijl de twee anderen zijn gevraagd mee te denken met de verkiezingsprogramma's van hun politieke partij. Deze deelnemers hebben een aanvraag ingediend voor deelname aan een project van het ministerie van Binnenlandse Zaken en de vereniging voor gemeenteraadsliden voor gemeenteraadsliden met een beperking. Deze aanvragen zijn gehonoreerd. Verder zijn deelnemers gevraagd om mee te denken over de verkiezingsprogramma's in verband met de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022. Ten slotte hebben enkele deelnemers in hun gemeente het manifest aangeboden dat tijdens de cursus was opgesteld over een politiek toegankelijke gemeente.

Met een vijftal andere deelnemers die zich tijdelijk terugtrokken werden 'bijpraat'-gesprekken gevoerd over de stand van zaken, knelpunten en eventuele plannen in de nabije toekomst. Een vijftal deelnemers stopte met de activiteiten, omdat zij een baan hadden gevonden en wegens ziekte of psychische problematiek. De meesten van deze tien deelnemers van hen blijven licht aangehaakt aan het project, maar schotten hun activiteiten tijdelijk op totdat hun omstandigheden zijn veranderd en/of de energie terug is.

Het belang van de coaching zat in inhoudelijke suggesties (ingroeien in een politieke partij), persoonlijke feedback (bijvoorbeeld over hoe zij overkomen) en in het feit dat inzichten geleidelijk bij de deelnemers konden rijpen. Daardoor nam hun zelfvertrouwen toe en durfden zij het aan lid te worden van een politieke partij, de functie van fractievolger op zich te nemen of zich aan te melden als kandidaat-raadslid. Als het project slechts zou hebben bestaan uit een training dan was dat een geïsoleerd en op zichzelf staand feit geweest en was er verder geen stimulans geweest.

4. Voorlopige resultaten en inzichten

De deelnemers hebben kennis verkregen van democratie en politiek en zijn er zich meer in gaan interesseren. Bij de meesten is daardoor hun zelfvertrouwen toegenomen, waardoor de stap naar een politieke partij en politieke activiteiten kleiner werd. Die activiteiten bestonden uit: zich oriënteren op en een keuze maken voor een politieke partij; leveren van een bijdrage aan een verkiezingsprogramma; de functie vervullen van commissie/steunfractielid; zich aanmelden als kandidaat-gemeenteraadslid.

Andere bijdragen van de deelnemers aan de politiek in hun gemeenten waren onder meer: aanbidding van het manifest toegankelijke gemeenteraad aan de gemeente Over Betuwe (het manifest werd ook geplaatst op websites van de vereniging van griffiers en infostatenlid.nl); medewerking aan een filmpje van de gemeente Nijmegen om mensen met een beperking te stimuleren deel te nemen aan de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2021. Ook werden deelnemers lid van de werkgroep inclusie van de gemeente Arnhem en spraken zij in bij een vergadering van de gemeenteraad Nijmegen over kunstbeleid.

Het project kende enkele neveneffecten. Zo werd ProDemos ondersteund bij het verspreiden van de cursus Politiek Actief onder (organisaties van) mensen met een beperking. Er werd een presentatie gegeven voor een commissie van Provinciale Staten van Zuid-Holland over politieke participatie door mensen met een beperking. Het onderwerp politieke participatie door mensen met een beperking krijgt een workshop tijdens het congres van de Provincie Gelderland over lokale democratie (2 november).

Een belangrijk inzicht van het project was het belang van het bemoedigen van de deelnemers, dat wil zeggen enthousiasmeren en ondersteunen. De deelnemers waren potentieel politiek geïnteresseerd toen ze zich aanmeldden voor deelname aan het project, maar moesten 'drempels'/aarzelingen overwinnen voordat zij daadwerkelijk actief konden worden. De kennis over democratie en politiek, de voorbeelden van de gastsprekers en het aanreiken van inhoudelijke en persoonlijke suggesties hielpen bij het zetten van de stap. Belangrijk was de waardering van hun idealen en activiteiten. Niet als een ad hoc 'vrijwilliger', maar regulier als een betrokken en verantwoordelijke democratisch burger die zijn/haar talenten inzet voor een betere samenleving. Het gevoel en de waardering ertoe te doen als volwaardig burger blijkt een sterke stimulans om politiek actief te worden.

Henk Beltman,
projectleider Zorgbelang Inclusief
Arnhem, juni 2021.